

Falsterbo kyrka

55.3897, 12.8382

Falsterbo kyrka kallas i folkmun Sankta Gertruds kyrka, då den är vigd åt Sankta Gertrud. Hon var abbedissa i ett kloster i nuvarande Belgien på 600-talet och vördas som helgon främst inom bland annat Romersk-katolska och Östortodoxa kyrkan. Sankta Gertrud var under medeltiden de resandes skyddshelgon. Till exempel drack man Sankta Gertruds minne innan en resa.

Mindre känt är Sankta Gertruds avtal med gnagarna. Enligt legenden var Gertrud abedissa på ett kloster där man hade stora problem med råttor och möss. Ständigt blev nunnornas textilarbeten förstörda av gnagarna. Gertrud ingick då ett avtal med råttorna och mössen. Om de bara lät nunnornas textilarbeten vara ifred så skulle de inte bli jagade med fällor och andra farligheter. Avtalet ingicks och det blev lugnt i klostret. Enligt uppgift skulle man senare klarat av råttproblemen också vid andra kloster, genom att lägga en papperslapp med Gertruds avtal med gnagarna, i mushålen och på andra platser i klostren där möss och råttor fanns. Det hjälpte alltid och man slapp få textilierna söndertuggade av djuren. Som en följd av detta avbildas Sankta Gertrud ofta med en gnagare vid sina fötter, och på de sentida textilierna i Falsterbo kyrka ser man tydligt en liten gnagare. På det vackra och dyrbara bårtäcket finns en mus tydligt avbildad, liksom på den underbara vita mässhake som enbart får användas vid högtidliga tillfällen.

Den äldsta delen är kyrkans långhus i tegel från 1300-talet. På 1400-talet byggdes också trappgavelstornet och kyrkan förlängdes österut med det tresidiga koret byggdes. Det fanns förr även bland annat en sakristia, men denna revs under 1800-talet.

Stadsparken som omger kyrkan har förutom att vara vacker också syftet att hindra att kyrkan begravs i sand. Kyrkan ligger i en fördjupning i sanddynerna, bara 100 meter från Falsterbobuktens strand. Vid 1700-talets mitt var det tal om att lägga kyrkan öde, men den skonades trots att den då var förfallen. Även under 1800-talet var kyrkan rivningshotad. Sanden låg då i drivor upp mot murarna och förfallet var stort. Kyrkan har renoverats och upprustats både under 1800- och 1900-talen.

När vi kommer in i kyrkan ser vi på den norra tegelväggen en kvarvarande rest av kyrkans kakmålningar, som dock till stor del förstördes på 1400-talet då man slog valv i kyrkan.

I kyrkan finns många träskulpturer från medeltiden tillverkade i nordtyska verkstäder. Bland annat altarskåpet på högaltaret som är från första hälften av 1400-talet, tillverkad i Lübeck i en verkstad som leddes av Herman Rode. Längst ner på skåpet kan man se skåpets donatorer avbildade i bön med sin respektive vapensköldar, till höger släkten von Moltke och till vänster kan vi här skymta släkten von Maltzans vapen.

Till höger om huvudaltaret finns ett mindre enklare altarskåp förmodligen från slutet av 1400-talet eller början av 1500-talet, där vi ser Kristus flankerad av Jungfru Maria och Sankt Laurentius, som är Lunds stift skyddspatron.

I gamla skrifter berättas att en Sankt Göransgrupp levererades till kyrkan 1522 av samma verkstad i Lübeck, på beställning av en borgare från Falsterbo som kallad Maties Schroder. En skulptur av en prinsessa i kyrkan kommer troligen från detta altarskåp, som i övrigt är försvunnet.

Vid sidan om prinsessan finns två träskulpturer, dels Madonna med Jesusbarnet från slutet av 1300-talet och i mitten den så kallade Franska madonnan som är från 1400-talet.

Skåpet till vänster i koret som helgades till Sankt Kristoffer tillverkades sannolik i slutet av 1300-talet. Sankt Kristoffer var ju även han, precis som Sankta Gertrud de resandes och sjöfararnas helgon. Kristoffer betyder ju Kristusbäraren - vilket vi tydligt kan se här. Kristoffergestalten och målningarna på skåpsdörrarna har stora likheter med träsnidaren Meister Bertram från Mindens huvudverk, det så kallade Grabowaltaret, som ursprungligen var avsett för Petrikyrkan i Hamburg.

Den äldsta av kyrkans inventarier är dock dopfunten som också är den 1300-talet.

Predikstolen i ek är daterad till 1500-talet.

I koret står flera bänkar. Den vid norra korväggen har i folkmun kallats Drottning Margaretas stol, även om den tillverkats flera hundra år efter hennes död.

Från klockarebänken som är från 1572, som står vid den södra korväggen ledde klockaren sången innan den lilla, fortfarande fullt användbara orgeln vid norra väggen installerades första söndagen i advent 1769. Den gamla orgeln är tillverkad i Malmö av orgelbyggaren och bryggaren Andreas

Kyrkan fick en stor orgel 1925 av Theodor Frobenius & Co i Lyngby, Danmark. Denna ersattes 1976 med en mekanisk orgel byggd av Mårtenssons orgelfabrik i Lund. Men man lät behålla orgelfasaden från 1925, en fasad som hade skurits av en lokal byggmästare och träsnidare med den lilla orgelfasaden som förebild.

Votivskeppet var ursprungligen i slutet av 1870-talet en gåva till Skanör och Falsterbo Stads Sjökapstens Pensions- och Understödsförening av stadens tidigare borgmästare Lorens Cronsioe. Votivskeppet lämnades sedan över till kyrkan, trots att kyrkorådet året innan avslagit gåvan med motiveringen att: "kyrkan är mycket förfallen och ruskig och föga tjänlig för dylika prydnader".

Källor:

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Folder: "Falsterbo kyrka - Sankta Gertrud". Lars Dufberg.

Bok: "Kyrkor i Skåne - en kulturhistoria". Siegrun Fernlund 1980. ISBN 91-85330-26-4